

ВІДГУК

офіційного опонента *Топольник Яни Володимирівни*
на дисертацію та автореферат *Романишин Юлії Любомирівни*
«Теоретичні і методичні засади проєктування
веб-базованого освітнього середовища університету»
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.10 – Інформаційно-комунікаційні технології в освіті

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Сучасна освітня парадигма передбачає поступове, систематичне використання інструментарію інформаційно-комунікаційних технологій та інноваційних методів навчання в освітньому процесі, що сприяє руху освіти та науки до більш оптимального та раціонального застосування традиційних та інноваційних педагогічних засад. Зміни в організації та управлінні освітнім середовищем ЗВО, яке стає все більш цифровізованим, стрімкий ріст масивів наукової та навчальної інформації для засвоєння як студентами, так і викладачами – все це призводить до того, що сьогодні використання тільки традиційних педагогічних моделей навчання є недостатнім і не має змоги повністю задовольнити освітньо-пізнавальні потреби студентської спільноти.

Розвиток сучасного освітнього середовища закладів вищої освіти України відбувається в умовах пандемії та воєнного стану, в якому перебуває держава. Звісно, що ці умови зумовили розвиток та стрімке використання різних форм та засобів освітньої комунікації для забезпечення безперебійного та ефективного освітнього процесу в ЗВО. Відповідно, освітній процес перенісся у веб-базоване середовище. Також неабиякий вплив на освітній процес має і загальнодержавна концепція цифровізації суспільства загалом і сфери освіти та науки зокрема.

Система вищої освіти України адаптується до сучасних викликів суспільства та формує процес забезпечення підготовки кваліфікованих фахівців шляхом активного впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій на основі засобів соціального програмного забезпечення. Новітні цифрові технології суттєво змінюють освітній процес у закладах вищої освіти впроваджуючи нові форми освітньої комунікації та співпраці.

Усе це спонукає до розв'язання актуальних проблем пов'язаних із застосуванням засобів соціального програмного забезпечення, сучасних форм освітніх комунікацій та соціально-комунікативних технологій для формування веб-базованого освітнього середовища університету. Тому, дослідження Романишин Ю. Л. присвячене мало розробленій і складній теоретико-методичній проблемі слід характеризувати, як високо актуальне і своєчасне, особливо за новітніх умов масового впровадження інструментів штучного інтелекту в усі сфери життя суспільства та університетської освіти зокрема.

Наукова новизна одержаних результатів.

Наукові дослідження в напрямі формування та використання веб-базованих освітніх середовищ із застосуванням засобів та інструментів соціального програмного забезпечення та із знання-орієнтованим інформаційним обміном в

університетській освіті мають високу наукову новизну, оскільки це є актуальним напрямом досліджень у сучасному світі, де технології та інформаційні засоби змінюють підходи до навчання та комунікації. Дослідження в цій області призводять до вдосконалення університетської освіти та більш ефективного використання технологій та інформаційних ресурсів для забезпечення цілей та завдань освітнього процесу і співпраці.

Цінним в представленій дисертаційній роботі Романишин Ю. Л., з нашої точки зору, є те, що авторкою вперше обґрунтовано, узагальнено, систематизовано та розкрито характеристики, яким має відповідати веб-базоване освітнє середовище ЗВО. Визначено: сутність та характеристики мережі знань університету; сутність та форми представлення освітніх віртуальних спільнот у веб-базованому освітньому середовищі ЗВО. В монографії акцентовано увагу та структуровано: процеси формування та переходу явних та неявних знань в освітній віртуальній спільноті в системі знання-орієнтованого інформаційного обміну; соціально-комунікативні технології в освітньому середовищі університету; знання-орієнтовані комунікації у ВБОС; області адаптивних педагогічних впливів та ефектів. Особливої уваги заслуговують розроблені: модель отримання знань в освітній віртуальній спільноті; етапи проєктування веб-базованого освітнього середовища університету; критерії та показники оцінювання ефективності використання спроектованого веб-базованого освітнього середовища університету; структурна схема формування і використання знань та визначено структурні елементи інформаційного обміну у веб-базованому освітньому середовищі університету; модель комунікації у віртуальній спільноті веб-базованого освітнього середовища університету; методика проєктування та використання веб-базованого освітнього середовища університету. Авторка в дослідженні класифікувала типові дії е-модераторів-викладачів віртуальних спільнот у ВБОС та обґрунтувала реалізацію ідеї підвищення ефективності й результативності веб-базованого освітнього середовища університету шляхом створення педагогічних умов функціонування знання-орієнтованого інформаційного обміну в освітньому процесі засобами соціального програмного забезпечення. Спроектовано й реалізовано модель веб-базованого освітнього середовища університету та побудовано функціональні схеми освітніх інструментів веб-базованого освітнього середовища університету.

Ступінь обґрунтованості.

Дисертаційна робота Романишин Ю. Л. виконана на достатньому фактичному матеріалі реальних інформаційних активностей студентів засобами соціального програмного забезпечення. В дослідженні взяли участь студенти із 7 закладів вищої освіти. Достовірність висновків і результатів, що отримані авторкою роботи, ґрунтуються на аналізі інформаційних активностей студентів у межах виділених критеріїв, таких як: комунікаційний, модераційний, інтегративний та контентний.

Отримані висновки до дисертації коректні, повністю відповідають визначеним завданням дослідження та сформованій науковій гіпотезі. Наукові положення, розроблені здобувачкою, базуються на використанні методів статистичної обробки даних, що підтверджує їх достовірність. Для обґрунтування висновків стосовно ефективності форм педагогічного експерименту проведено статистичне

опрацювання отриманих даних за двовибірковим критерієм Колмогорова-Смірнова. Для додаткового підтвердження результатів експерименту авторка застосувала критерій Стюдента, медіанний критерій та T2 критерій Хоттелінга. Всі розрахунки виконані в програмному середовищі статистичних обчислень R CoreTeam.

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Монографія складається з передмови, переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг монографії складає 506 сторінок, основний текст викладено на 442 сторінках.

У вступі чітко обґрунтовано актуальність проблеми, стисло та коректно визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів; наведено відомості про впровадження й апробацію основних положень дослідження; описано переліки публікацій.

Слід відмітити логічно виважену структуру та послідовність викладу змісту дисертаційної роботи, що в повній мірі відповідає меті, завданням та гіпотезі представленого дослідження. Усі науково та педагогічно значимі поняття дослідження в достатній мірі аналізуються і розкриваються, їх інтерпретація аргументована і максимально релевантна до базової гіпотези дослідження.

У *першому розділі* монографії розглянуто теоретичні підходи до реалізації веб-базованого освітнього середовища ЗВО як виду онлайн-базованого освітнього середовища та мережевого оточення, що забезпечує для зареєстрованих учасників віртуальних освітніх спільнот доступ до функцій знання-орієнтованого інформаційного обміну засобами новітніх комунікаційних інструментів соціального програмного забезпечення. Виокремлено та обґрунтовано складники ВБОС. У знання-орієнтованому суспільстві ключовим фактором його формування та розвитку є мережа знань. Аналіз вітчизняних та зарубіжних цифрових освітніх платформ показав, що, використовуючи освітній бенчмаркінг, система вищої освіти може впроваджувати новітні рішення і сервіси, в тому числі знання-орієнтовані, для цифровізації освітнього середовища ЗВО та використання диджитал-базованих технологій в освітній діяльності.

У *другому розділі* монографії описано теоретико-методологічні засади проектування веб-базованого освітнього середовища. Розглянуто методологічні основи проектування ВБОС університету засобами соціально-комунікативних технологій, виокремлено критерії та показники ефективності використання спроектованого веб-базованого освітнього середовища університету, описано структурно-функційну модель знання-орієнтованих комунікацій у ВБОС, обґрунтовано підхід до організації освітнього процесу у ВБОС, що зосереджується на використанні е-модерації в освітніх віртуальних спільнотах.

У *третьому розділі* монографії обґрунтовано педагогічні умови та соціально-комунікативні адаптивні педагогічні впливи у веб-базованому освітньому середовищі. Описано моделі процесів обміну знаннями, подано систематизацію видів адаптивних педагогічних впливів, виконано інтерпретацію їх значення та областей застосування, спроектовано модель веб-базованого освітнього

середовища університету, розроблено педагогічні умови функціональності ВБОС. Основою досліджуваних педагогічних умов є послідовна характеристика моделі веб-базованого освітнього середовища через контентний складник. Модель веб-базованого освітнього середовища базується на основі засобів соціального програмного забезпечення та дозволяє інтеграцію всіх релевантних і корисних програмних сервісів, необхідних для ефективною освітньої діяльності.

У *четвертому розділі* монографії описано реалізацію засобів соціального програмного забезпечення у веб-базованому освітньому середовищі технічних університетів. Охарактеризовано та концептуалізовано інформаційно-педагогічні аспекти застосування соціального програмного забезпечення та знаннево-базованих комунікацій в освітньому процесі ВБОС, описано організацію, етапи та умови проведення педагогічного експерименту з апробації розроблених теоретико-методичних засад, здійснено порівняльний аналіз та узагальнення емпіричного дослідження, сформульовано висновки щодо експериментального підтвердження висунутих гіпотез та визначено перспективні напрямки розвитку ВБОС. Охарактеризовано методику проектування та використання ВБОС університету із знання-орієнтованим інформаційним обміном на основі інструментів соціального програмного забезпечення та систем миттєвого обміну повідомленнями.

Дослідження побудоване на ґрунтовній джерельній базі, яку дисертантка достатньо систематизувала. Загалом проаналізовано 356 джерел, з них 119 іноземною мовою, що дало авторці підстави для формулювання обґрунтованих наукових висновків.

Висновки до розділів в достатній мірі характеризують зміст та суть виконаного дослідження.

Загальні висновки дисертаційного дослідження відповідають завданням і повною мірою відображають зміст, структуру та наповнення дисертації, чітко сформульовані, несуть дискретно зумовлене смислове навантаження з точки зору забезпечення цілісності сприйняття основних авторських ідей та рішень. Семантико-стилістичний рівень дисертації належний, хоч і не позбавлений певних огріхів та неточностей. Бібліографічний опис у списку літератури зроблено з дотриманням сучасних установлених вимог та стандартів.

Достовірність і аргументованість результатів.

На основі представленого тексту дослідження можна стверджувати про високу обґрунтованість вибраної та представленої авторкою системи реалізації експериментальної частини дослідження у формі педагогічного експерименту на базі класифікованих матриць інформаційних активностей, що забезпечило необхідну верифікацію наукової цінності та практичної значимості отриманих результатів дослідження.

Проведений дисертанткою педагогічний експеримент може бути охарактеризований такими параметрами як: висока масштабність, достатня часова тривалість, достатня масовість, багатоплановість за видами інформаційних активностей, різноманітність, цілеспрямованість, ґрунтовність та ретельність обробки отриманих експериментальних даних, широке використання методів математичної статистики.

Все це дало можливість авторці оптимально, раціонально та обґрунтовано задокументувати процес вирішення поставлених завдань дослідження у формі відповідного педагогічного проектування. Результати педагогічного експерименту роботи результативно та ефективно візуалізовані на категоризованих графіках типу «коробки з вусиками» і діаграмах. Педагогічний експеримент послідовно та чітко спланований і проведений, істинність одержаних результатів доведена шляхом застосування релевантних статистичних методів.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що: розроблено методiku проектування та використання ВБОС університету. Розроблено наукові та навчально-методичні матеріали. А саме: монографію «Теоретичні і методичні засади проектування веб-базованого освітнього середовища університету»; колективну монографію «Групова динаміка ефективних команд розробників»; навчальний посібник «Знання-орієнтована інформаційна діяльність засобами соціальних комунікацій»; конспекти лекцій «Електронна комерція», «Моделювання ІТ-інновацій»; практикум «Інформаційний менеджмент»; методичні матеріали для практичних занять та самостійної роботи: «Інформаційний менеджмент», «Інформаційний маркетинг», «Наукометрія та інфометрія»; методичні матеріали для виконання курсових робіт «Інформаційний менеджмент»; методичні рекомендації «Проектування веб-базованого освітнього середовища засобами соціального програмного забезпечення»; е-навчальний курс «Інформаційний менеджмент» для спроектованого ВБОС; створено групи в соціальних месенджерах для освітніх комунікації з навчальних предметів («Інформаційний менеджмент», «Інформаційний маркетинг»).

Матеріали роботи можуть бути використані в наукових дослідженнях з проблем теорії та методики використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітніх середовищах університету, в освітньому процесі підготовки здобувачів інформаційного та ІТ-напрямів.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

За темою дисертації опубліковано 65 друкованих праць, із них 2 монографії, 12 статей у наукових фахових виданнях України, 16 статей у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз Scopus та WoS, 8 статей в інших виданнях України, 17 тез доповідей в матеріалах конференцій, 10 праць навчально-методичного характеру (1 навчальний посібник, 3 конспекти лекцій, 1 практикум, 5 методичних вказівок).

Важливо, що в наукових працях повною мірою представлено весь основний матеріал монографії. Матеріали дисертаційної роботи були обговорені на 24 міжнародних і 4 всеукраїнських конференціях.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації.

Ознайомлення з текстом автореферату дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого наукового дослідження. Важливо та значимо, що зміст автореферату по своїй суті та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження.

Одночасно вважаємо за необхідне висловити певні зауваження та проаналізувати дискусійні моменти щодо вирішення досліджуваної проблеми:

1. Бажано подати у тексті монографії пропозиції щодо застосування розроблених моделей освітньої комунікації та веб-базованого освітнього середовища у професійній підготовці студентів та магістрів за іншими ОПП.

2. У роботі варто було б змодельювати, педагогічно спроєктувати та налаштувати процеси інформаційної взаємодії складових формальної та неформальної освіти в представленій авторкою реалізації ВБОС із знання-орієнтованістю в якості центрального компонента.

3. З наведених авторкою статистичних аспектів аналізу результатів педагогічного експерименту не зовсім зрозуміло як саме представляється залежність потенційного підвищення рівня цифрових компетентностей студентів щодо використання веб-базованого освітнього середовища від індивідуальних характеристик рівня знань, умінь та навичок студентів.

4. Загалом, оцінюючи позитивно та схвально представлену монографію, тим не менше, мусимо зазначити, що робота значно виграла б, якщо були б більш детально конкретизовані організаційно-методичні умови необхідні для впровадження веб-базованого освітнього середовища в заклади вищої освіти залежно від їх спеціалізації.

5. В тексті монографії зустрічаються окремі помилки та огріхи. На деяких рисунках не вказано яким чином слід інтерпретувати представлені на них дані, зустрічаються неінформативні назви, що, тим не менш, аж ніяк не знижує якість та глибину сприйняття матеріалу дослідження.

Зазначимо, що зроблені зауваження та побажання не знижують наукової цінності проведеного дослідження. Зміст роботи свідчить про те, що поставлені завдання дисертантка в ході дослідження виконала.

Висновок

Вірогідність результатів дослідження, їх наукова новизна, теоретична та практична значущість достатньо аргументовані та не викликають заперечень. У дисертаційному дослідженні Романишин Ю. Л. виконана значна теоретична та практична робота, всебічно проаналізовано стан проблеми щодо проєктування та використання веб-базованого освітнього середовища університету із знання-орієнтованим інформаційним обміном засобами соціального програмного забезпечення в підготовці здобувачів вищої освіти інформаційного та ІТ-напрямів.

Автореферат та публікації авторки в повній мірі відображають основний зміст та положення дисертації.

На основі аналізу монографії, автореферату та публікацій здобувачки, вважаю, що дисертаційна робота **Романишин Юлії Любомирівни «Теоретичні і методичні засади проектування веб-базованого освітнього середовища університету»**, є завершеним самостійним дослідженням на актуальну тему, одержані результати мають важливе значення для педагогічної науки та практики. Робота відповідає вимогам пп. 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів» (зі змінами і доповненнями), а її авторка Романишин Юлія Любомирівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності **13.00.10** – інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки вищої школи
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

Яна ТОПОЛЬНИК

(підписано КЕП)

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 15:34:13 10.05.2023

Назва файлу з підписом: Відгук_Топольник_Я.В.pdf.p7s
Розмір файлу з підписом: 429.2 КБ

Назва файлу без підпису: Відгук_Топольник_Я.В.pdf
Розмір файлу без підпису: 410.4 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ТОПОЛЬНИК ЯНА ВОЛОДИМИРІВНА
П.І.Б.: ТОПОЛЬНИК ЯНА ВОЛОДИМИРІВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 3058701326
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 14:38:38
06.05.2023
Сертифікат виданий: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»
Серійний номер: 248197DDFAB977E504000000D9B6030184E11E04
Тип носія особистого ключа: Незахищений
Алгоритм підпису: ДСТУ-4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований